

TAKDİM

(45)

AKADEMİYA ve ETİK -I

“Etik”, Batı dillerinin hepsinde bulunan kelimelerdendir ve “ahlakî, ahlakla ilgili” anlamında kullanılmaktadır.

Ahlak, teoloji ve felsefenin aslı konularından biri olduğu için günlük Türkçede henüz kullanılmadığı zamanlarda felsefe lügatlerine sığınmış şekilde yaşıyordu. Mesela Mustafa Namık Çankı'nın *Büyük Felsefe Lügati* (C. 1, Cumhuriyet Mat., İstanbul, 1954) adlı –kadri kıymeti bilinmemiş- eserinde “etique” maddesini okuyabiliriz. Hâlbuki günlük dilin ve sanat alanlarının bu kelimeyi kendinden sayması günümüzden çok uzak tarihlerde değildir. Çünkü onun yerinde “ahlak” vardı. Çok gerilere gitmeye gerek yok. 1995'te TC. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan *Örneklerle Türkçe Sözlük*'te “ahlak” var ama “etik” yoktur. Keza Türk Dil Kurumu'nun *Türkçe Sözlük*'ünün 4. baskısında (TDK Yay., Ankara, 1966) “etik” ile hâlâ karşılaşamaz. *Türkçe Sözlük*'ün *Milliyet* gazetesinden “ücretsiz armağan” olarak yapılan 1992 baskısında “etik” kelimesine ilk kez rastlanır. Burada yapılan açıklama “1. töre bilimi, ahlak bilimi 2. ahlakî, ahlakla ilgili” şeklindedir ve 2015 baskısında da tekrarlanmıştır.

Yine Türk Dil Kurumu'nun *Türkçede Batı Kökenli Kelimeler* sözlüğünde kullanımına gösterilen örnekler de Türk edebiyatının çok yeni iki isminden... Enis Batur ve Buket Uzuner'den...

“Âlim” sıfatına layık bilim adamlarımızdan Mustafa Nihat Özön ilk baskısı 1961'de yapılan *Türkçe Yabancı Kelimeler Sözlüğü*'nü (İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul) “etik”siz bırakmıyor, “ahlak bilgisi, töre bilimi” karşılığıyla veriyor. Yine Özön 1971 baskılı *Resimli-Büyük Türk Dili Sözlüğü*'nde (Arkın Kitabevi, İstanbul) “etik”i şöyle anlamlandırıyor: “ahlak ve ilkelerini, bunların niteliklerini ve uygulamasını inceleyen bilim (eş anlam: ahlak, töre bilim, töre bilimi, etika)”.

Bir nesne, eylem veya durum karşılığında birden fazla kelime bulunamayacağı, dilbilimin genel kurallarındandır. Bir durum, eylem veya nesne; birden çok kelimeyle adlandırılıyorsa, bir dönem birlikte kullanımdan sonra galip gelen diğer(ler)ini dilden sürüp çıkarır. Ama küçücük

bir ihtiyaç varsa ilgili kelimelerden biri sökülüp atılmamak, ölmek için bir dala tutunur, küçücük de olsa bir alanı sahiplenir. Etik de Batılı olmanın, Batıdan gelmenin avantajıyla “ahlak”a saldırdı, onu silip süpürmek istedi. Ama ahlak dünyevî meseleleri “etik”e terk ederek dinî-manevî kıyıcığa tutundu.

Şimdi çok kimsenin hatta kalabalıkların ağzını dolduran söz: Etik... etik... etik... Ancak unutulmamalıdır ki bir şeyin çokluğu da yokluğuyla aynı sonucu doğurur. Akademik hayatta herkesin “etik!” diye bağırması, etik ihlallerinin çokluğunu, meslek ahlakının eksikliğini gösterir.

Peki sonuç nedir?

Bir örnekle söyleyelim:

Büyük üniversitelerimizin birinde, rektör adayı belirleme seçiminde beşinciliğe (sondan bir önceye) yerleşebilen birisi, herkesi şaşkırtan bir kararla rektör atandı. Rektör Bey’in ilk icraatı Mobbing Ofisi açmaktı. Sonra ne mi oldu? Kendisine oy vermeyenleri veya herhangi bir sebeple huzursuz etmek istediği öğretim üyelerini, mobbinge suçlayıp taziyik etmek oldu. Gerçi Süleyman’a kalmayan dünya onu da aldı ayaklar altına ama...

Vaktiyle dekanlık yaparken astığı astık kestiği kestik bir zat, beğenmediği kimselerde sık sık “etik kusurları” buluyordu. Sonra kendisinin -intihalden dolayı- akademik unvanları iptal edildi. Sonuç? Zaman aşımı... Bu gibi şeyler, akademik hayattaki etik ihlallerinin küçüklerindedir, buzdağının görünen kısımlarıdır... 46. sayıda, görünmeyen ayıplardan bazıları gösterilecektir.

Nâzım H. POLAT

Ankara - 1 Haziran 2019

NOT:

TÜBAR’ın 44. sayısında Dr. Öğretim Üyesi Erdal Aydoğmuş’un yazı başlığında dizgi yanlışları vardır, doğrusu şöyledir: “Türkiye Türkçesi Öğrenen Kazakların Rusçanın Kazak Türkçesine Etkisiyle Yapıtları Yanlışlar”